

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

9

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Odgovorni urednik: Franjo Horvatić

Urednik, lektura, korektura: Zorko Marković

Redaktura, tehnički urednik: Marijan Špoljar

Naslovna stranica: Mladen Jakupec

Muzejski vjesnik izlazi jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.
Za sadržaj priloga odgovaraju autori.

Nakladnik

Centar za kulturu, OOUR Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

SOUR »PODRAVKA«, OOUR Koprivnička tiskara, 1986.

BROJ 9 – VELJAČA 1986.

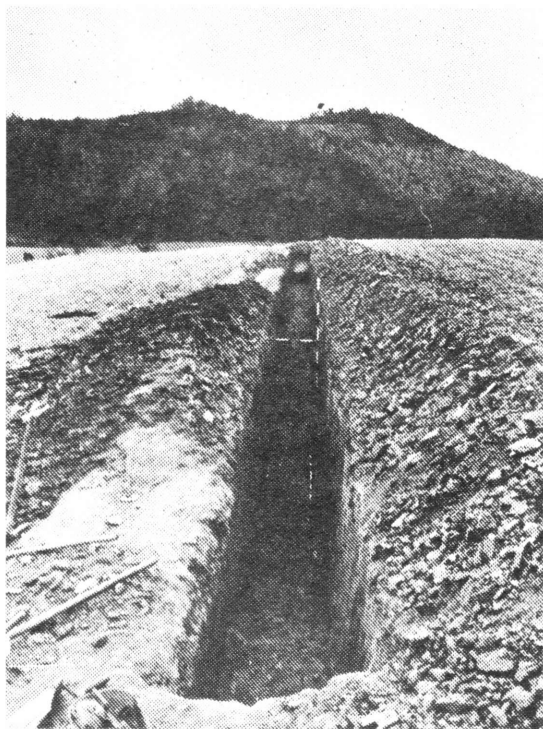
GOD. IX

zovu Zidina. Uz ostatke nekakvih zidova u šikari, te stepenica koje vode od potoka na brijeg, pronašli smo ljudske kosti i ulomke srednjovjekovnih keramičkih posuda. Narod o ovome lokalitetu govori da je bio grad kneza Ivana, po kojemu je naselje u tatarsko vrijeme i dobilo ime. Legenda kaže da je knez Pogan (iz susjednoga Poganca) napadao opatice i samostan u obližnjem Apatovcu, a knez Ivan ih je štitio. Prema narodnoj predaji sve je to bilo u vrijeme kralja Bele i tatarske provale. Naravno, pitanje je koliko je to narodna predaja a koliko utjecaj literature (naročito apatovačkog učitelja Ivana Lepušića, kao i ranije Antuna Nemčića). Nalazište Zidina najvjerojatnije predstavlja srednjovjekovnu crkvu s grobljem, a negdje u blizini nalazilo se i pripadajuće naselje. Talionica Podrumcem, prema našem mišljenju, morala je nastati u srednjem vijeku. Zanimljivo je da stanovnici Ludbreškog Ivanca ne znaju ništa o toj radionici, premda su ondje naseljeni u vrijeme kada je ona još morala raditi.³

S desne strane ceste prije ulaska u selo, malo prije lokaliteta Polje II, na nalazištu zvanom Točak, pronašli smo površinske keramičke nalaze iz kasnog latena (imitacija češljastog ukrasa, ulomci grafitirane keramike itd.) i srednjega vijeka. Sjeverozapadno od lokaliteta Polje I nalazi se u istom nizu brežuljaka još jedan srednjovjekovni lokalitet (nema posebnog naziva, te smo ga imenovali lokalitetom Selo).

Zapadno od lokaliteta Polje I, u nizu brežuljaka uz lokalitet Zidina, registrirali smo lokalitete Brdo I i Brdo II, na kojima smo pronašli atipičan kremenit materijal, te nešto usitnjene prethistorijske i kasnosrednjovjekovne keramike. Sjeverno od groblja, na brijegu uz šumu, također smo registrirali srednjovjekovni lokalitet. Sjeverozapadno od sela, uz put za šumu, na položaju Krč, registrirali smo tumul vrlo velikih dimenzija, na kojemu se nalaze mladi borovi.

Mještani Radovan Škorić je prije dvadesetak godina na desnoj strani potoka Petkovca na padini zvanog Točak (zbog lakše orijentacije ovaj lokalitet zovemo Točak II), rigolao teren za vinograd i na dubini od oko 70 cm naišao na spaljenu crvenu zemlju i ugljen, što ga je podsjetilo izgledom na ognjište. Emil Paurović iz Velikog Poganca dao je podatke o postojanju tumula uz šumu Medenjaka (uža lokacija Grabulin), istočno uz križanje ceste prema Ludbreškom Ivancu. Tumul se nalazio na zemljištu Milivoja Brnice iz Velikog Poganca, bio je visok oko 6 m, širok oko 8 m,

Ludbreški Ivanac – Polje II

elipsastog izgleda, a savršen je bagerom oko 1978. godine. Obišli smo teren i pronašli nešto sitnih antičkih i srednjovjekovnih ulomaka keramike.

Osim navedenih stanovnika, podatke su nam davali i mnogi drugi (Jovo Vrapčević, Tomo Stanković, Milan Besedić, Milan Bodinovac i Zvonko Šegrec iz Ludbreškog Ivanca, te Drago Vrbanec iz Apatovca), pa im ovom prilikom još jednom svima zahvaljujemo na pomoći. Lokalitet Točak I otkrio je Željko Česi iz Koprivnice, član ekipe.

BILJEŠKE

1. Crteži i fotografije uz tekst: Josip Fluksi.
2. Z. Marković, Podravski zbornik 83, Koprivnica 1983, 251 i d.
3. A. Kancijan, Podravski zbornik 84, Koprivnica 1984, 247 – 248

Zorko Marković, Muzej grada Koprivnice

Kulturen der Frühbronzezeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans

(red. N. Tasić); *Balkanološki institut SANU, Posebna izdanja 22, Serija Balcano-Pannonica, Beograd 1984, str. 1–401*

Iz tiska je nedavno izašao zbornik radova o ranoj brončanom dobu Karpatske kotline i sjevernog Balkana. Redakciju ovoga, bez ikakve sumnje, najvećega i najkrupnijeg događaja u istraživanjima ranoga brončanog doba ovih područja u toku dosta velikog

proteklog razdoblja, sačinjavali su B. Novotny iz ČSSR, N. Kalicz iz Mađarske, te B. Brukner i N. Tasić iz SFRJ. Osim iz navedenih zemalja, jedan suradnik je iz Poljske. Na drugome mjestu dat ćemo opširniji kritički prikaz, a ovdje bismo se osvrnuli na ovu knjigu

samo s aspekta istraživanja ranoga brončanog doba sjeverne Hrvatske.

Rano brončano doba sjeverne Hrvatske, bez obzira na mnogo bitno novih detalja dobivenih istraživanjima u proteklih petnaestak godina, nije bilo na zadovoljavajući način prezentirano u »Praistoriji jugoslavenskih zemalja« IV, Sarajevo 1984, možda i zbog toga što je rad na tome djelu započeo vrlo davno, pa nije bilo potrebnih dopuna i proširenja, manjkava je bibliografija itd. Slično se zbilo i u ovome zborniku radova, premda su, primjerice, mađarski i čehoslovački autori raspolagali i sa sasvim svježom literaturom, pa smatramo da nije bilo zapreke da neke dopune u svojim tekstovima i bibliografiji naprave i naši autori.

Autori tekstova o »našim« kulturama su N. Tasić i M. Girić, dok ostale kulture i probleme obrađuju N. Kalicz, G. Bándi, R. Kalicz-Schreiber, T. Kovacs, M. i B. Novotny, te J. Machnik. Posebno bismo istakli kvalitetu i preciznost nekolicine tekstova mađarskih autora, kao i bogatu ilustriranost knjige. S nekim stavovima naših i stranih autora se nikako ne možemo složiti, prvenstveno kada se odnose na sjevernohrvatsko područje. Za područje sjeverozapadne Hrvatske danas važi slijedeći redoslijed ranobrončanodobnih kultura: 1. najkasnija, već degenerirana faza vučedolske kulture; 2. širenje i stabilizacija vinkovačke

kulture; 3. vjerojatno lokalna varijanta Kisapostag-kulture; 4. licenska keramika s importom panonske inkrustirane keramike. U Slavoniji je situacija manje jasna, ali slijed kultura je približno ovaj: 1. vinkovačka kultura; 2. Bebrina-tip; 3. licenska, panonska inkrustirana i vatsinska keramika. Jedan od većih prigovora odnosio bi se na apsolutnu dataciju, budući da raspoložemo barem s dva vrlo važna C-14 datuma: jedan koji se odnosi na najkasniju vučedolsku kulturu (dake i ranu vinkovačku), te je datira u polovicu 19. st. p. n. e., i drugi, koji se odnosi na kasnu licensku keramiku i datira je u početak 17. st. p. n. e. (lokaliteti Rudina I i Podgorač-Breški). Prigovor bismo uputili i potpunom izostavljanju licenske keramike kao samostalne pojave, budući da je po nekoliko nalazišta s vrlo velikom količinom nalaza (Vindija, Koprivnica-Cerine, Koprivnički Ivanec-Piškorica, Podgorač) jasno da se ipak radi o samostalnoj kulturi istovremenoj panonskoj inkrustiranoj keramici.

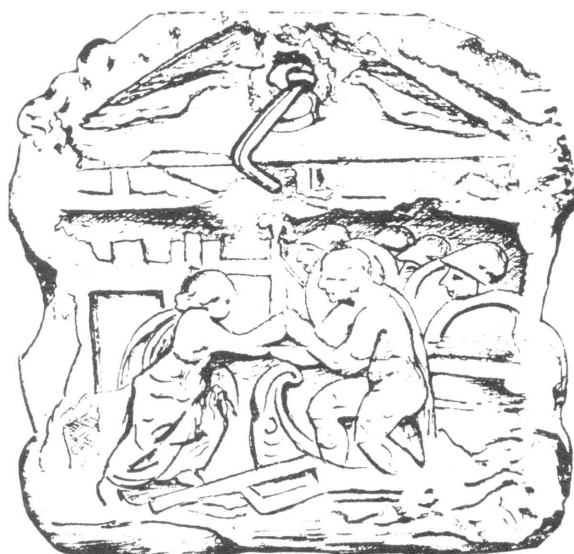
Ovaj zbornik monografskih tekstova je, ipak, bez obzira na neke propuste i terminološku neujednačenost s mađarskim autorima (koji jedan dio navedenih kultura smještaju u srednje brončano doba), izvanredno značajan korak naprijed u izučavanju kultura ranoga brončanog doba na sjeveru Balkana i u Karpatskoj kotlini, te moramo naglasiti da prije svega za služi čestitke.

Mladen Medar, Bjelovar

O OTKRIĆU ANTIČKOG RELJEFA NAD PORTALOM BJELOVARSKJE ŽUPNE CRKVE

Nedavno sam se u numizmatičkoj literaturi osvrnuo na onaj dio poznatog rada Josipa Brunšmida »Arheološke bilješke iz Dalmacije i Panonije« koji govori i o rimskim nalazima u Bjelovaru,¹ i to zbog autorove nehotično pogrešne lokacije jednog od njih: devet primjeraka bakrenog rimskog novca iz sredine IV stoljeća nije, naime, nađeno u Bjelovaru nego u Rašenici kod Grubišnog Polja.² Na istim je stranicama Brunšmid objelodanio i najvažniji među malobrojnim otkrićima ostataka materijalne kulture iz antičkog razdoblja u ovom gradu: gornji dio nadgrobne stele, vel. ca. 70 × 60 cm, s reljefnim prikazom scene iz grčke herojske priče (sl. 1). Ova stela, dopremljena s nepoznatog nam mjesta i uzidana u središnji dio lunete portala na pročelju kasnobarokne župne crkve sv. Terezije u vrijeme njezine gradnje (1765–1772), nije dostupna promatraču oku.³ Danas je vidljiva samo nezina poleđina upotrebljena kao podloga kronogramu s godinama gradnje, imenom patrona i donatora (sl. 2).⁴

Pripremajući temu »Pregled arheoloških istraživanja na bjelovarskom području«⁵ pošao sam tragom Brunšmidove objave ovog nalaza. Uvid u crkvenu spomenicu nije ispunio moja očekivanja. Jedini značajniji podatak u zapisu iz godine otkrića jest onaj koji kaže da je na molbu tadašnjeg župnika Odjel za bogostrojstvo i nastavu vlade bana Khuen-Héderváryja za

Sl. 1

popravlak zvonika i pročelja odobrio iznos od 2937 forinti i 35 novčića.⁶ O tome da je popravlak izveden pod nadzorom Hermanna Bolléa, kao ni o ovom otkri-